

علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره بیست و دوم، شماره دوازده، اسفند ماه ۹۹

ارزیابی و برازش مدل خط‌مشی‌گذاری عمومی محیط زیست در کشور

سید حسین حسینی^۱

کرم‌الله دانش‌فرد^۲

غلامرضا معمارزاده طهران^۲

هومن بهمن‌پور^{۳*}

h.bahmanpour@srbiau.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۹۸/۸/۲۲

تاریخ دریافت: ۹۸/۳/۱۵

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به اهمیت مقوله محیط زیست در خط‌مشی‌های عمومی کشور و با در نظر گرفتن مشکلات متعدد در حوزه محیط زیست، هدف از این پژوهش ارزیابی و برازش مدل پیشنهادی برای تدوین خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور می‌باشد. روش بررسی: این پژوهش از نوع توصیفی و تحلیلی بوده که در بازه زمانی ۹۸-۱۳۹۷ انجام شده است و با استفاده از طراحی مدل مفهومی اولیه و تعیین ابعاد سه‌گانه اصلی (ساختاری، محتوایی و زمینه‌ای) و نیز سی مولفه فرعی اقدام به تعیین روایی و پایایی مدل و برازش آن گردید. مدل اولیه تحقیق با استفاده از روش معادلات ساختاری (SEM) و با کمک نرم‌افزار Smart PLS 2 مورد بررسی و آزمون قرار گرفت. در ادامه، برازش مدل در سه سطح صورت گرفت: برازش مدل اندازه‌گیری، برازش مدل ساختاری و برازش کلی مدل (GOF).

یافته‌ها: مقادیر t برای تمام سؤالات بزرگ‌تر از $1/96$ بوده و معنی‌دار بودن روابط تعیین گردید. از سوی دیگر، روایی همگرا (AVE) مدل و روایی واگرا به ترتیب با $(0/91)$ و $(0/8368)$ تایید گردیدند. همچنین؛ مقدار R^2 $(0/91)$ نشان از تأیید مدل با استفاده از معیار مذکور می‌باشد و قدرت بالای پیش‌بینی متغیرهای درون‌زا را تایید می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری: «بعد ساختاری» (ضریب مسیر = $0/5227$) بیش‌ترین اثر را بر شبکه خط‌مشی‌گذاری عمومی محیط زیست کشور دارد و پس از آن «بعد زمینه‌ای/محیطی» (با ضریب مسیر = $0/4597$) و سپس «بعد محتوایی/رفتاری» (ضریب مسیر = $0/397$) در جایگاه سوم قرار دارد. همچنین مقدار معیار GOF معادل $0/5235$ حاصل گردید که نشان از برازش قوی مدل کلی پژوهش دارد. واژه‌های کلیدی: خط‌مشی محیط زیستی، مدل خط‌مشی‌گذاری، برازش، معادلات ساختاری.

۱- دانشجوی دکتری تخصصی، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲- گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳- گروه محیط زیست، دانشکده فنی و مهندسی، واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهرود، ایران. * (مسئول مکاتبات)

Evaluation and Fitting of General Environmental Policy Making Model in Iran

Seyed Hossein Hosseini^{1*}

gbarzegari@tabrizu.ac.ir

Karam Allah Daneshfard²

Gholam-Reza Memarzadeh Tehran²

Hooman Bahmanpour³

Admission Date: November 13, 2019

Date Received: June 5, 2019

Abstract

Background and Objective: Considering the importance of environmental issues in public policies of the country and considering the numerous problems in the field of environment, the purpose of this study was to evaluate and fit the proposed model for formulation of public environmental policies in the country.

Method: This research is a descriptive and analytical study which was carried out to determine the validity and reliability of the model by designing the basic conceptual model and determining three basic dimensions (structural, content and context) and thirty sub-components. The initial model of the research was investigated and tested using SEM using Smart PLS 2 software. The model was then fitted at three levels: the fitting of the measurement model, the fitting of the structural model, and the general fitting of the model (GOF).

Findings: The t-values for all questions were greater than 1.96 and the significance of the relationships was determined. On the other hand, convergent validity (AVE) model and divergent validity were confirmed with (0.91 and 0.8368, respectively). Also, a value of R² (0.91) indicates the validation of the model using the above criterion and demonstrates the high power of predicting endogenous variables.

Discussion and Conclusion: "Structural dimension" (path coefficient= 0.5227) has the highest effect on the public environmental policy network of the country and then "Contextual/Environmental dimension" (with path coefficient= 0.4597) and then "dimension" Content/Behavior (path coefficient= 0.0397) is in third place. Also, the GOF criterion was found to be equal to 0.55235, indicating a strong fit to the overall model.

Keywords: Environmental Policy, Policy Model, Fitting, Structural Equations.

1- Ph.D. Student, Department of Governmental Management, Faculty of Economy and Management, Research and Science Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2- Department of Governmental Management, Faculty of Economy and Management, Research and Science Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3- Department of Environment, Faculty of Engineering, Shahrood Branch, Islamic Azad University, Shahrood, Iran. *(Corresponding Author)

مقدمه

بررسی وضعیت محیط زیستی کشور نشان می‌دهد که در حال حاضر مشکلات محیط زیستی متعددی فراروی مدیران قرار دارد. جایگاه نه‌چندان رضایت‌بخش ایران در بعد عملکرد زیست محیطی در سطح جهان (رتبه ۸۰ در سال ۲۰۱۸) نشانگر لزوم توجه جدی به این مقوله است (۱). از سوی دیگر، مسایل محیط زیستی به دلیل تاثیر حیاتی بر آحاد جامعه، از جایگاه خاصی در ادبیات نظری مدیریت دولتی و خطمشی‌گذاری عمومی برخوردار هستند (۲). در طی سالیان گذشته، سیاست‌ها و خطمشی‌های متعددی از سوی سازمان‌ها و نهادهای فعال و مرتبط با حوزه محیط زیست کشور مطرح گردیده است و به نظر می‌رسد اصلی‌ترین مساله محیط زیستی کشور عدم اجرای موفق خطمشی‌های محیط زیستی است (۳). نتایج بررسی‌ها نشانگر آن است که سیاست‌های مذکور یا اجرایی نگشته و یا در صورت اجرا نیمه‌کاره رها گشته‌اند (۴-۶). دلیل عمده این ناکامی در امر سیاست‌گذاری و یا اجرای سیاست‌های کلان زیست محیطی در کشور، عدم اتخاذ رویکرد جامع و یکپارچه با در نظر گرفتن منافع تمامی ذی‌نفعان بوده است. چرا که در حال حاضر، چندین سازمان و نهاد در امر محیط زیست کشور دخالت دارند، هر چند که متولی اصلی محیط زیست سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد (۷). تجربه نشان داده است حفاظت از محیط زیست با توجه به قوانین دست و پا گیر، بوروکراسی اداری و همچنین گستردگی دامنه و موضوعات مورد بحث، تنها از طریق یک سازمان و یا نهاد امکان‌پذیر نیست، بلکه مجموعه‌ای از سازمان‌های تخصصی و نیز تشکل‌های مردمی غیردولتی نقش مؤثری در تسریع دستیابی به اهداف محیط زیست، کاهش آلودگی، و ترمیم خسارت زیست محیطی خواهند داشت (۸). هر چند رویکردهای نظری متفاوتی در ارتباط با اجرای موفق خطمشی‌ها وجود دارد، اما به نظر می‌رسد ارایه الگوی بومی در این زمینه بسیار کاربردی خواهد بود. بر همین اساس هدف این پژوهش ارزیابی و برازش مدل پیشنهادی برای تدوین خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور می‌باشد. تعاریف

و مفاهیم متعدد و متنوعی برای «خطمشی عمومی» ارایه شده است. به طور مثال: پریویت و اوپلا^۲ خطمشی عمومی را یک تصمیم پایدار می‌دانند که موجب هماهنگی در عملکردهای عمومی می‌شود (۹ و ۱۰). از نظر بوچهلز^۳ خطمشی عمومی عبارت است از تصمیمات و خطمشی‌هایی که به وسیله مراجع مختلف بخش عمومی مانند مجلس، دولت و قوه قضائیه که نماینده حفظ منافع عمومی جامعه هستند، اتخاذ می‌شود (۱۱). اندرسون^۴ نیز خطمشی عمومی را سلسله اقداماتی هدفدار توصیف می‌کند که توسط فرد یا گروهی از افراد قدرتمند و دارای مشروعیت خطمشی‌گذاری، برای مقابله و رفع یک مشکل عمومی شکل می‌گیرد (۱۲). به طور ساده می‌توان گفت خطمشی عمومی تصمیمی است که در قبال یک مشکل عمومی اتخاذ می‌شود. اما باید در نظر داشت که خطمشی عمومی صرفاً اتخاذ تصمیم نیست، بلکه فرایندی است شامل تمام اقداماتی که از زمان احساس مشکل شروع می‌شود و به ارزیابی نتایج حاصل از اجرای خطمشی ختم می‌گردد (۱۳). خطمشی عمومی در برگیرنده اجزایی است که اصطلاحاً هدف، محتوا و اثر نامیده می‌شود. هدف به مقصدی گفته می‌شود که خطمشی عمومی برای نیل به آن شکل می‌گیرد (۱۴-۱۶). در واقع خطمشی‌ها؛ محصول محیط سیاسی، ارزش‌ها و ایدئولوژی، قدرت، اصول نهادینه شده و فرایندهای تصمیم‌گیری هستند (۱۷). خطمشی‌گذاری عمومی دولت در حوزه محیط زیست، در واقع مجموعه اقدامات سیاسی و حکومتی در حوزه‌های تقنینی، اجرایی و قضایی است که با هدف حفاظت و بهره‌برداری از محیط زیست و با رعایت اصل توسعه پایدار صورت می‌گیرد (۱۴-۱۲). از دیدگاه گلندر و ریچی (۲۰۰۶)؛ «خطمشی محیط زیستی عبارت است از مجموعه‌ای از قواعد، مقررات، رهنمودها، هدف‌های پیشبردی و توسعه‌ای و استراتژی‌هایی که ارائه‌کننده چهارچوبی برای اتخاذ تصمیمات فردی و گروهی است،

1- Public Policy

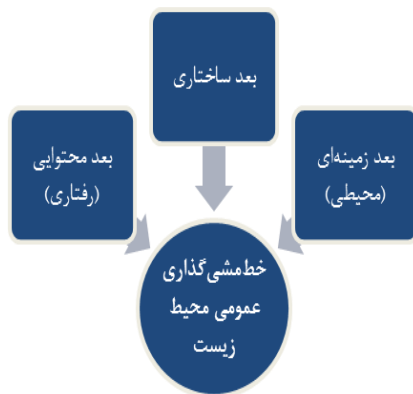
2- Prewitt & Eulau

3- Buchholz

4- Anderson

روش بررسی

این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی است که به صورت مقطعی و با روش پیمایشی صورت گرفته است. در ابتدا، با استفاده از مبانی نظری، سوابق تحقیق و اسناد و مدارک اقدام به گردآوری داده‌ها و دسته‌بندی آنها گردید. در ادامه، با توجه به اهداف و پرسش‌های پژوهش، داده‌ها با روش برون و کلارک (۲۰۰۶) کدگذاری گردیدند. سپس شبکه معنایی مبتنی بر روش استقرایی استخراج شد. در نهایت، مدل مفهومی (ابتدایی) پژوهش، در قالب ۳ بعد اصلی (ساختاری، محتوایی / رفتاری، زمینه‌ای / محیطی) و ۳۰ مولفه طراحی گردید (شکل ۱). این مدل، براساس مطالعه دقیق و جامع مبانی نظری و پیشینه پژوهش به دست آمد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش شامل ۳ بعد اصلی

Figure 1. The conceptual model of the research consists of three main dimensions

در ادامه، به منظور تایید روایی صوری پرسشنامه از نظرات متخصصان و اساتید استفاده گردید. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان و سیاست‌گذاران عرصه محیط زیست کشور بود که سابقه برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری محیط زیستی را در سطح ملی و منطقه‌ای دارا بودند و حداقل واجد یکی از ویژگی‌های زیر باشند:

- حداقل یک دوره به عنوان نماینده مردم در مجلس شورای اسلامی حضور داشته‌اند.
- حداقل یک بار به عنوان وزیر یا معاون وزیر منصوب شده‌اند.

تصمیماتی که به صورت مستقیم بر توسعه بلندمدت محیط‌زیست تأثیرگذار باشد». این تعریف در اکثر مواقع بسیار مفید و مؤثر است. اصل اساسی در هر خط‌مشی محیط زیستی، حصول اطمینان از این موضوع است که یک کشور (منطقه یا ناحیه) تا حد امکان از مواهب طبیعی سود جوید. هدف غایی خط‌مشی محیط زیستی، بهبود روند پیشرفت و توسعه یک کشور (منطقه یا ناحیه) و ارتقای سطح زندگی شهروندان آن است. خط‌مشی محیط زیست به مثابه فعالیتی اجتماعی می‌باشد و بر این نکته متمرکز است که چگونه بازیگران مختلف عرصه محیط زیست مانند نهادها، سازمان‌ها، گروه‌ها و افراد با یکدیگر پیوند می‌یابند. در اکثر کشورهای دنیا رویکرد بالا به پایین^۱ در خط‌مشی‌گذاری محیط زیستی، که در آن دولت‌ها ابتکار عمل را در دست داشتند و تمرکزگرا بود، جای خود را تا حد زیادی به رویکرد پایین به بالا^۲ داده است که ماهیت غیرمتمرکز دارد و شکلی از حکمرانی^۳ می‌باشد که در آن، جوامع محلی و حوزه‌های مختلف کسب و کار در مدیریت مسئولیت بیشتری یافته‌اند (۱۸). خط‌مشی‌گذاری محیط زیست به دلایلی مانند نبود اجماع^۴، عدم تجانس^۵ و عدم قطعیت^۶، از پیچیدگی‌های زیادی برخوردار است. وجود طیف وسیعی از کاربران و ذی‌نفعان و دامنه گسترده‌ای از خدمات متنوع، بر این پیچیدگی افزوده است. از این رو، وجود ارتباطات چندگانه بین سازمان‌ها و برنامه‌های مختلف ضروری است (۱۹). در اصل، خط‌مشی محیط زیستی را می‌توان به عنوان بخشی از سیاست‌های عمومی، تصمیمات رسمی یا اعلام شده توسط سازمان‌های دولتی به شمار آورد که به وسیله مرجع عالی سیاست‌گذاری تدوین و عموماً در قالب قوانین لازم‌الاجرا نمود پیدا کرده و در نهایت از سوی دستگاه‌های ذی‌ربط اجرا می‌گردند و متعاقباً توسط مراجع نظارتی رصد می‌شوند و مورد ارزیابی قرار می‌گیرند (۱۶).

- 1- Top-down
- 2- Bottom-up
- 3- Governance
- 4- Lack of consensus
- 5- Lack of congruence
- 6- Uncertainty

۳. ضرایب بارهای عاملی.

سپس روایی همگرا و واگرایی مدل اندازه‌گیری مورد بررسی قرار می‌گیرد.

اولین معیاری که در مدل اندازه‌گیری کنترل می‌شود، پایایی سازگاری درونی است. معیار سنتی برای این کنترل، آلفای کرونباخ است. موس و همکاران^۲ (۱۹۹۸) در مورد متغیرهای با تعداد سؤالات اندک، مقدار ۰/۶ را به عنوان سرحد ضریب آلفای کرونباخ معرفی کرده‌اند. دومین معیار، پایایی مرکب نام دارد. در نرم‌افزار PLS برای سنجش پایایی درونی از معیار مدرن‌تری به نام پایایی مرکب (CR) استفاده می‌شود که طی آن پایایی سازه‌ها نه به صورت مطلق، بلکه با توجه به همبستگی سازه‌ها با یکدیگر محاسبه می‌گردد. در صورتی که مقدار پایایی مرکب برای هر سازه بیش‌تر از ۰/۷ باشد نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل اندازه‌گیری دارد.

معیار سوم ارزیابی ابزار اندازه‌گیری، مقدار بارهای عاملی است که از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند. هالند^۳ (۱۹۹۹) بر این باور است که اگر بارهای عاملی برابر یا بیش‌تر از ۰/۴ باشد، واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بیش‌تر بوده و پایایی در مورد آن مدل قابل قبول است و چنانچه کمتر از ۰/۴ باشد، باید سؤالات پرسشنامه را اصلاح نموده یا از مدل پژوهش خود حذف نمود. سپس، برای ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری، معیار روایی همگرا^۴ مدنظر قرار می‌گیرد که نشان دهنده میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده هر متغیر پنهان با سؤال مختص به خود است. به عبارت دیگر، این معیار میزان همبستگی هر بُعد با سؤال خود را نشان می‌دهد. هر چه این همبستگی بیش‌تر باشد، برازش مدل اندازه‌گیری نیز بیش‌تر است. منگر و همکاران^۵ (۱۹۹۶) مقدار ۰/۴ به بالا را برای روایی همگرا (AVE) کافی دانستند (۲۲). در نهایت، از روایی واگرایی (DV) برای ارزیابی برازش مدل

• اعضاء هیئت علمی دانشگاه‌ها با حداقل مرتبه دانشجویی که بیش از ۴ سال در حوزه خط‌مشی‌گذاری و نظام اداری تدریس داشته‌اند.

• کارشناسان و مدیران سازمان اداری و استخدامی کشور که حداقل ۱۰ سال سابقه خدمت در سازمان مربوطه داشته‌اند.

با بررسی صورت گرفته این تعداد برابر با ۳۳ نفر بوده است. نمونه آماری نیز براساس نمونه در دسترس (۲۶ نفر) انتخاب گردید.

مدل اولیه تحقیق با استفاده از روش معادلات ساختاری (SEM) و با کمک نرم‌افزار Smart PLS 2 مورد بررسی و آزمون قرار گرفت. مدل معادلات ساختاری یک رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه‌هایی درباره روابط بین متغیرهای مشاهده شده و متغیرهای مکنون می‌باشد. از طریق این رویکرد می‌توانیم قابل قبول بودن مدل‌های نظری را در جامعه‌های خاص با استفاده از داده‌های همبستگی، غیرآزمایشی و آزمایشی آزمون نمود (۲۰). در تحلیل‌های عاملی تاییدی، هدف پژوهشگر تعیین ساختار عاملی ویژه‌ای می‌باشد (۲۱).

در نرم‌افزار PLS، برازش مدل در سه بخش بررسی می‌شود:

۱. برازش مدل اندازه‌گیری
۲. برازش مدل ساختاری
۳. برازش کلی مدل (GOF)

الف) برازش مدل اندازه‌گیری

یک مدل اندازه‌گیری مربوط به بخشی از مدل کلی است که روابط میان یک سازه و سنجه‌های (سوالات و معرف‌ها) آن را تشریح می‌کند. در حالی که، یک مدل ساختاری روابط میان سازه‌های مختلف را مشخص می‌کند. برای بررسی برازش مدل اندازه‌گیری در روش حداقل مربعات جزئی (PLS) ابتدا پایایی ابزار توسط سه معیار مورد سنجش قرار می‌گیرد:

۱. آلفای کرونباخ
۲. پایایی مرکب^۱ (CR)

2- Moss & et al.
3- Halend
4- Convergent Validity
5- Menger & et al.
6- Discriminate Validity

1- Composite Reliability

پ) برازش کلی مدل (GOF)

در مدل سازی مسیری PLS معیاری برای سنجش تمام مدل وجود ندارد. با وجود این یک معیار کلی برای نیکویی برازش به نام شاخص GOF توسط تننهاوس و همکاران (۲۰۰۹) پیشنهاد شد. مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه گیری و مدل ساختاری می شود و با تأیید برازش آن ها، بررسی برازش در یک مدل کامل می گردد. برازش کلی مدل اندازه گیری با «شاخص اشتراکی» و برازش کلی مدل ساختاری با «شاخص افزونگی»^۴ مورد ارزیابی قرار می گیرند. هر دو شاخص اشتراکی و افزونگی باید برای تمام مؤلفه ها بزرگ تر از صفر باشد تا مدل تأیید گردد. در نهایت، جهت محاسبه GOF مدل از رابطه ۱ استفاده گردید. طبق نظر وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی معرفی شده اند (۲۲).

(۱)

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2} = ۰,۵۲۳۵$$

یافته ها

در بررسی اولیه، مشخص شد که تمامی مسیرها دارای ضرایب معنی داری هستند و در نتیجه مدل مفهومی پژوهش تأیید گردید. نتایج مربوط به آزمون مدل نهایی در شکل های ۲ و ۳ ترسیم شده است.

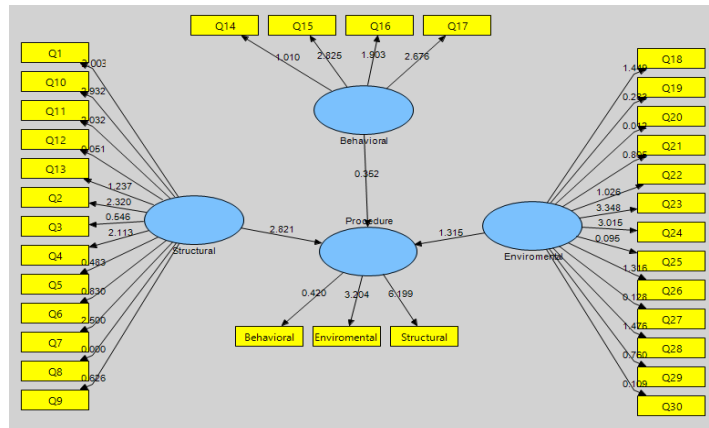
اندازه گیری بهره گرفته شد که همبستگی یک متغیر را با یک متغیر غیر مرتبط با آن را می سنجد. چنانچه همبستگی میان شاخص ها با سازه های مربوط به خود، بیش از همبستگی میان آن شاخص با سایر سازه ها باشد، مدل دارای روایی واگرا خواهد بود. برای بررسی روایی واگرای مدل با استفاده از روش ماتریس فورنل و لارکر^۱ و از آزمون بارهای عرضی^۲ استفاده شد. در روش روش ماتریس فورنل و لارکر میزان همبستگی یک سازه با شاخص هایش در مقابل همبستگی آن با سایر سازه ها مقایسه می شود. در قطر اصلی این ماتریس، جذر AVE متغیرها وارد شده که به منظور تأیید روایی واگرا لازم است و این مقدار باید بیش از همبستگی میان آن متغیر با سایر متغیرها باشد. از سوی دیگر، در آزمون بارهای عرضی باید بار عاملی سؤالات مربوط به هر متغیر آشکار بیش تر از بار عاملی مربوط به سؤالات متغیرهای پنهان در آن متغیر باشد تا مدل از برازش قابل قبولی برخوردار گردد (۲۲ و ۲۱).

ب) برازش مدل ساختاری

یک مدل ساختاری روابط میان سازه های مختلف (متغیرهای پنهان) را مشخص می کند و برخلاف مدل های اندازه گیری به سؤالات (متغیرهای آشکار) کاری ندارد. در بررسی مدل ساختاری، ضرایب معنی داری t و معیار R² یا ضریب تعیین بررسی می شوند. در صورتی که ضرایب t بیش تر از ۱/۹۶ باشد، نشان از صحت رابطه بین سازه ها و در نتیجه تأیید مسیرها در مدل پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد است (۱۸). ضریب تعیین (R²) برای متصل کردن بخش اندازه گیری و ساختاری مدل سازی معادلات ساختاری به کار می رود و نشان دهنده تأثیری است که هر متغیر برونزا بر درونزا می گذارد. مقادیر R² نشان می دهد متغیر درونزا در مدل پژوهش تا چه اندازه قدرت پیش بینی کنندگی دارد. شایان ذکر R² فقط برای متغیرهای درونزای مدل محاسبه می شود. چاین^۳ (۱۹۹۸) سه رقم ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به ترتیب ملاک های مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R² معرفی می کند.

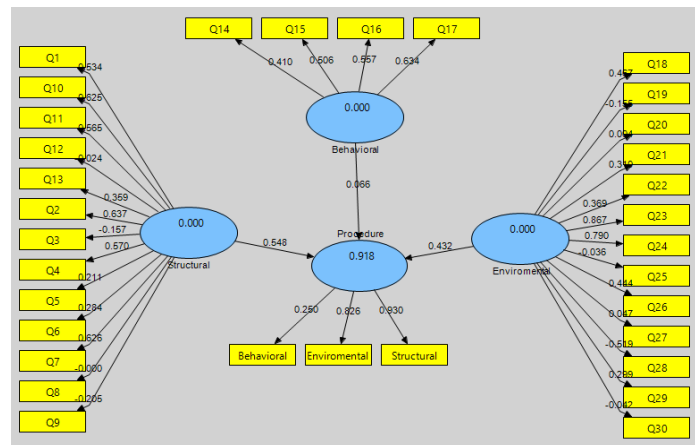
4- Communality
5- Redundancy

1- Fornell & Larcker
2- Cross Loadings
3- Chain

شکل ۲- میزان شاخص t مدل نهایی (منبع: یافته‌های پژوهش)

Figure 2- The t-index of the final model (Source: Research Findings)

شکل ۳- میزان بارعاملی مدل نهایی (منبع: یافته‌های پژوهش)

Figure 3. Factor loadings of the final model (Source: Research findings)

با توجه به نتایج، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی مرکب (CR) در محدوده قابل قبول واقع شده‌اند که نشان دهنده سازگاری درونی و پایداری درونی مناسب مدل اندازه‌گیری است (جدول ۱).

جدول ۱- ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی مرکب مدل اندازه‌گیری

Table 1. Cronbach's alpha coefficients and composite reliability of the measurement model

پایایی مرکب (CR)	آلفای کرونباخ	آماره	سازه‌ها
۰/۷۸	۰/۷۳		ساختاری
۰/۷۹	۰/۷۷		رفتاری / محتوایی
۰/۷۱	۰/۷۴		محیطی / زمینه‌ای
۰/۸۴	۰/۸۱		خط‌مشی‌گذاری

همچنین مقادیر t برای تمام سؤالات پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت که به همراه بارهای عاملی در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- نتایج ارزیابی روایی ابزار اندازه‌گیری براساس بارهای عاملی و مقادیر t

Table 2. Results of Validity Assessment of Measuring Instruments Based on Factor Loads and T-Values

مقدار t	بار عاملی	سؤالات پرسشنامه	آماره شماره
۲/۰۰۳	۰/۵۳۴	تا چه میزان اندازه شبکه (تعداد سازمان‌ها و نهادهای فعال و ذی‌نفع در مقوله محیط زیست کشور) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱
۲/۳۲۰	۰/۶۳۷	تا چه میزان دوام و ماندگاری اعضای شبکه (مدیران و کارشناسان خبره و مرتبط با حوزه محیط زیست در کشور) و عدم جابجایی مداوم و سریع آنان در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲
۲/۴۶	۰/۴۵۷	تا چه میزان جایگاه سازمانی بازیگران شبکه (موقعیت و رده سازمانی اعضای شبکه در بیرون شبکه) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۳
۲/۱۱۳	۰/۵۷۰	تا چه میزان جایگاه و میزان رسمیت سازمان متولی (سازمان حفاظت محیط زیست) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۴
۲/۰۱	۰/۴۱۱	تا چه میزان تفاوت در قدرت و نفوذ اعضای شبکه (در میان سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط و ذی‌نفع محیط زیست کشور) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۵
۳/۸۳۰	۰/۶۸۴	تا چه میزان تنوع بازیگران (عدم تجانس در اهداف و ماموریت‌های سازمانی ارگان‌های ذی‌ربط) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۶
۲/۵۰۰	۰/۶۲۶	تا چه میزان وابستگی و منافع متقابل بین اعضای شبکه خط‌مشی (تداخل اهداف و منافع سازمان‌های داخلی) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۷
۱/۹۹	۰/۴۰۶	تا چه میزان بهره‌مندی از اطلاعات و داده‌های به‌هنگام (استفاده از سیستم بازخورد و نتایج پایش برنامه‌های پیشین) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۸
۲/۶۲۶	۰/۴۰۵	تا چه میزان میزان تمرکزگرایی (چگونگی توزیع اطلاعات درون شبکه و نحوه اتخاذ تصمیمات) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۹
۲/۲۹۳	۰/۶۲۵	تا چه میزان نحوه تقسیم کار و هماهنگی بین بازیگران (سازمان‌دهی شبکه) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۰
۲/۰۳۲	۰/۵۶۵	تا چه میزان مکانیسم‌های کنترلی درون شبکه در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۱
۲/۰۶۱	۰/۴۲۴	میزان تراکم شبکه (تعداد خطوطی که بازیگران شبکه را به هم پیوند می‌دهد) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۲
۳/۲۳۷	۰/۴۵۹	تا چه میزان توجه ارزش‌های مادی (در نظر نگرفتن مقوله اقتصاد محیط زیست در نظام برنامه‌ریزی) در شکل‌گیری خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۳

۲/۰۱۰	۰/۴۱۰	تا چه میزان تعارض بین بازیگران (در نظر نگرفتن منافع تمامی ذی‌نفعان) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۴
۳/۸۲۵	۰/۸۰۶	تا چه میزان همکاری و روحیه تعامل میان اعضای شبکه (اجماع و وحدت رویه در تدوین خطمشی‌های عمومی محیط زیست) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۵
۲/۰۷	۰/۵۵۷	تا چه میزان اعتماد میان بازیگران شبکه در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط‌زیست اثرگذار است؟	۱۶
۲/۶۷۶	۰/۶۳۴	تا چه میزان دعوت از جامعه دانشگاهی و دخالت جدی آنان در امر برنامه‌ریزی و خطمشی‌گذاری در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۷
۲/۱۲	۰/۴۶۷	تا چه میزان زیرساخت‌ها و بکارگیری فناوری‌های به‌روز در حیطه محیط زیست (دانش، تجربه و توان اجرایی) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۸
۲/۲۲۲	۰/۴۵۵	تا چه میزان مشارکت و همراهی مردم محلی در اجرای خطمشی‌های محیط زیستی در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۱۹
۲/۰۱۲	۰/۴۰۶	تا چه میزان اوضاع و شرایط بین‌المللی (سیاسی و اقتصادی) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۰
۱/۹۸	۰/۴۱۰	تا چه میزان قوانین و اسناد فرادستی (میزان توجه و تبعیت نسبت به قوانین و اسناد فرادستی در حوزه محیط زیست است) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۱
۲/۰۲۶	۰/۴۶۹	تا چه میزان عدم جدیت ایران در خصوص تعهدات بین‌المللی در عرصه محیط زیست و منابع طبیعی در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۲
۳/۳۴۸	۰/۸۶۷	تا چه میزان ضعف برنامه آمایش سرزمین در کشور و عدم ارزیابی توان اکولوژیک در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۳
۳/۰۱۵	۰/۷۹۰	تا چه میزان کمرنگ بودن نقش بازیگران مستقل محیط زیست (رسانه‌ها، فعالان، سازمان‌های مردم‌نهاد، سرمایه‌گذاران، مهندسیین مشاور و پیمانکاران، تعاونی‌ها) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۴
۲/۰۱۵	۰/۴۳۶	تا چه میزان نیروی انسانی متخصص (حضور افراد غیرمتخصص و کم‌تجربه در راس سازمان‌های تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۵
۲/۳۱۶	۰/۴۴۴	تا چه میزان کمرنگ بودن نقش سازمان‌های بین‌المللی در فرآیند خطمشی‌گذاری محیط زیستی کشور (عدم حضور و مشارکت نمایندگان سازمان‌های بین‌المللی محیط زیستی در فرآیند خطمشی‌گذاری) در شکل‌گیری خطمشی‌های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۶

۲/۱۲۸	۰/۴۴۷	تا چه میزان کمرنگ بودن نقش مردم در فرآیند خطمشی گذاری عمومی محیط زیست در شکل گیری خطمشی های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۷
۲/۴۷۶	۰/۵۱۹	تا چه میزان عدم توجه به جایگاه محیط زیست در کشور در شکل گیری خطمشی های عمومی محیط زیست اثرگذار است؟	۲۸
۳/۷۶۰	۰/۸۸۰	تا چه میزان فرهنگ و ارزش های حاکم بر جامعه (عدم رشدیافتگی ملی در حوزه آموزش محیط زیست (بلوغ ملیتی) و عدم توجه به نظام ارزشی محیط زیست و منابع طبیعی در اسلام و آموزه های دینی) در شکل گیری خطمشی های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۲۹
۲/۱۰۹	۰/۴۴۲	تا چه میزان اصول نهادینه شده (عدم توجه به مقوله پایداری در فرآیند خطمشی گذاری عمومی محیط زیست و در نظر نگرفتن جنبه های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیط زیستی و سیاسی به صورت یکپارچه) در شکل گیری خطمشی های عمومی محیط زیست در کشور اثرگذار است؟	۳۰

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۳ بارهای عاملی تمام مقبولی بودند. مقادیر t نیز برای تمام سؤالات بزرگتر از ۱/۹۶ سؤالات پرسشنامه بیش تر از ۰/۴ بوده و بنابراین در حد قابل بوده و از این رو، در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار هستند.

جدول ۳- نتایج ارزیابی روایی ابزار اندازه گیری براساس بارهای عاملی و مقادیر t

Table 3. Results of Validity Assessment of Measuring Instruments Based on Factor Loads and T-Values

مقدار t	بار عاملی	آماره عوامل
۲/۸۲	۰/۹۳	ساختاری
۲/۰۱	۰/۴۵	محتوایی / رفتاری
۲/۳۵	۰/۸۳	زمینه ای / محیطی

نتایج مربوط به روایی همگرا که در جدول ۴ آورده شده است، نشان از مناسب بودن روایی همگرا و تایید مدل دارد.

جدول ۴- نتایج روایی همگرا در مدل اندازه گیری

Table 4- Convergent Validity Results in the Measurement Model

روایی همگرا (AVE)	آماره سازه ها
۰/۴۸۷۶	ساختاری
۰/۵۸۳۸	محتوایی / رفتاری
۰/۴۸۵۴	زمینه ای / محیطی
۰/۸۳۶۸	خطمشی گذاری

با توجه به نتایج جدول ۵، جذر AVE که در قطر اصلی ماتریس آمده، بیش تر از میزان همبستگی هر سازه با دیگر می‌باشد.

جدول ۵- نتایج ماتریس فورنل و لارکر جهت ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری (روایی واگرا)

Table 5. Results of the Fornell and Larker matrices for evaluating the fit of the measurement model (divergent validity)

خطمشی گذاری	زمینه‌ای / محیطی	محتوایی / رفتاری	ساختاری	سازه
			AVE=۰/۷۱	ساختاری
		AVE=۰/۷۶	۰/۱۹۸۷	محتوایی / رفتاری
	AVE=۰/۷۰	۰/۵۲۲۸	۰/۸۰۹۶	زمینه‌ای / محیطی
AVE=۰/۹۱	۰/۹۱۰	۰/۴۰۰۹	۰/۹۱۰۶	خطمشی گذاری

بنابراین با توجه به نتایج آزمون بار عرضی در جدول ۶ نشان دهنده روایی واگرایی مناسب و برازش خوب مدل اندازه‌گیری می‌باشد.

جدول ۶- نتایج آزمون بارهای عرضی جهت ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری (روایی واگرا)

Table 6. Transverse Load Test Results to Evaluate Fit of Measurement Model (Divergent Validity)

خطمشی گذاری	زمینه‌ای / محیطی	محتوایی / رفتاری	ساختاری	سازه‌ها / شماره سؤال
			۰/۵۳۳۹۳۷	۱
			۰/۶۳۶۸۰۹	۲
			-۰/۱۵۷۰۲۳	۳
			۰/۵۶۹۷۰۵	۴
			۰/۲۱۱۱۵۸	۵
			۰/۲۸۴۰۴۱	۶
			۰/۶۲۵۶۹۵	۷
			-۰/۰۰۰۱۲۷	۸
			-۰/۲۰۵۲۱۱	۹
			۰/۶۲۴۸۸۷	۱۰
			۰/۵۶۵۳۲۱	۱۱
			-۰/۰۲۳۵۴۷	۱۲
			۰/۳۵۹۳۲۴	۱۳
		۰/۴۰۹۶۵۰		۱۴
		۰/۵۰۵۷۰۳		۱۵

		۰/۵۵۶۶۰۴		۱۶
		۰/۶۳۳۸۰۲		۱۷
	۰/۴۶۶۶۲۰			۱۸
	-۰/۱۵۵۱۲۶			۱۹
	۰/۰۰۴۱۹۶			۲۰
	۰/۳۱۰۱۷۸			۲۱
	۰/۳۶۸۷۹۳			۲۲
	۰/۸۶۶۹۶۸			۲۳
	۰/۷۸۹۵۵۳			۲۴
	-۰/۰۳۵۸۸۶			۲۵
	۰/۴۴۴۲۶۰			۲۶
	۰/۰۴۶۷۶۳			۲۷
	-۰/۵۱۹۴۱۵			۲۸
	۰/۲۹۸۹۱۲			۲۹
	-۰/۰۴۱۷۳۱			۳۰
۰/۲۴۹۷۳۴				رفتاری
۰/۸۲۶۲۳۲				محیطی
۰/۹۳۰۳۱۰				ساختاری

درصد معنی دار هستند که نشان از تأیید مدل و روابط بین متغیرها دارد.

نتایج مربوط به برازش مدل ساختاری در جدول ۷ ارائه شده است. با توجه به نتایج، مقادیر t برای تمام سؤالات و روابط میان متغیرها بزرگتر از ۱/۹۶ بوده و در سطح اطمینان ۹۵

جدول ۷- مقادیر معیارهای برازش مدل ساختاری

Table 7. Structural Model Fit Criteria Values

ضریب تعیین (R^2)	مقدار t	ضریب مسیر (β)	سازه ملاک	سازه‌های پیش‌بین
-	۲/۸۲	۰/۵۲۲۷	خط‌مشی‌گذاری	ساختاری
-	۲/۰۱	۰/۰۳۹۷	خط‌مشی‌گذاری	محتوایی / رفتاری
-	۲/۳۵	۰/۴۵۹۷	خط‌مشی‌گذاری	زمینه‌ای / محیطی
۰/۹۱۸۴	-	-	خط‌مشی‌گذاری	خط‌مشی‌گذاری

سازه‌های پیش‌بین بر سازه ملاک آورده شده است که در میان آن‌ها «بعد ساختاری» (ضریب مسیر = ۰/۵۲۲۷) بیش‌ترین اثر را بر شبکه خط‌مشی‌گذاری زیست محیطی کشور داشته است.

مقدار R^2 (۰/۹۱) نشان از تأیید مدل با استفاده از معیار یاد شده می‌باشد و قدرت بالای پیش‌بینی متغیرهای درون‌زا را تأیید می‌کند. همچنین در جدول، میزان اثر هر یک از

نتیجه برازش کلی مدل اندازه‌گیری (کیفیت مناسب مدل اندازه‌گیری) و مدل ساختاری (توانایی بالای مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن) تأیید شد.

سپس «بعد زمینه‌ای / محیطی» (ضریب مسیر = ۰/۴۵۹۷) و پس از آن «بعد محتوایی / رفتاری» (ضریب مسیر = ۰/۰۳۹۷) بر شبکه خط‌مشی‌گذاری زیست محیطی اثرگذار بودند. با توجه به نتایج ارائه در جدول ۸، هر دو شاخص اشتراکی و افزونگی در هر چهار سازه مثبت و بزرگ‌تر از صفر بودند و در

جدول ۸- مقادیر شاخص‌های اشتراکی و افزونگی

Table 8. The values of the common indices and redundancy

خط‌مشی‌گذاری	زمینه‌ای / محیطی	محتوایی / رفتاری	ساختاری	سازه‌ها / شاخص‌ها
۰/۵۳۶۸	۰/۱۸۵۴	۰/۲۸۳۸	۰/۱۸۷۶	شاخص اشتراکی
۰/۱۳۳	۰/۰۵۶	۰/۱۴۷	۰/۰۵۵	شاخص افزونگی

و نفوذ اعضای شبکه، میزان تمرکزگرایی، جایگاه سازمانی بازیگران شبکه، بهره‌مندی از داده‌های به‌هنگام، میزان تراکم شبکه. براساس نتایج تحقیق، «بعد زمینه‌ای / محیطی» (با ضریب مسیر = ۰/۴۵۹۷) در جایگاه دوم اثرگذاری بر خط‌مشی‌گذاری عمومی محیط زیستی کشور قرار دارد که نشانگر اهمیت مولفه‌های زیر می‌باشد: ضعف برنامه آمایش سرزمین، کم‌رنگ بودن نقش بازیگران مستقل، عدم توجه به جایگاه محیط زیست در کشور، بکارگیری فناوریهای روز کم‌رنگ بودن نقش سازمان‌های بین‌المللی، عدم جدیت در خصوص تعهدات بین‌المللی، قوانین و اسناد فرادستی، مشارکت و همراهی مردم محلی، اوضاع و شرایط بین‌المللی، فرهنگ و ارزشهای حاکم بر جامعه، کم‌رنگ بودن نقش مردم در فرآیند خط‌مشی‌گذاری، اصول نهادینه شده و نیروی انسانی متخصص. در نهایت، «بعد محتوایی / رفتاری» (ضریب مسیر = ۰/۰۳۹۷) در جایگاه سوم می‌باشد که نشان از اهمیت مولفه‌های عدم دعوت از جامعه دانشگاهی در امر برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، اعتماد میان بازیگران شبکه، همکاری و روحیه تعامل میان بازیگران شبکه و تعارض بین بازیگران در خط‌مشی‌گذاری عمومی محیط زیست دارد. هر دو شاخص اشتراکی و افزونگی در هر چهار سازه مثبت و بزرگ‌تر از صفر بودند و در نتیجه برازش کلی مدل اندازه‌گیری (کیفیت مناسب مدل اندازه‌گیری) و مدل ساختاری (توانایی بالای مدل ساختاری در پیش‌بینی

با توجه به داده‌های ارائه شده در جداول ۷ و ۸، مقدار میانگین شاخص اشتراکی ۰/۲۹۸۴ و مقدار ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۹۱۸۴ به دست آمد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش، برازش مدل خط‌مشی‌گذاری عمومی محیط زیست در کشور می‌باشد. با توجه به مدل مفهومی طراحی شده، تدوین خط‌مشی‌های عمومی محیط زیست تحت تاثیر سه بعد اصلی و سی مولفه قرار دارد. با توجه به مقادیر t که برای تمام سؤالات بزرگ‌تر از ۱/۹۶ بوده، معنی‌دار بودن روابط تعیین گردید. از سوی دیگر، روایی همگرا (AVE) مدل و روایی واگرا به ترتیب با (۰/۹۱) و (۰/۸۳۶۸) تایید گردیدند. همچنین؛ مقدار R^2 (۰/۹۱) نشان از تأیید مدل با استفاده از معیار یاد شده می‌باشد و قدرت بالای پیش‌بینی متغیرهای درون‌زا را تایید می‌کند که در میان آن‌ها «بعد ساختاری» (ضریب مسیر = ۰/۵۲۲۷) بیش‌ترین اثر را بر شبکه خط‌مشی‌گذاری عمومی محیط زیست کشور داشته است و در ارتباط با مولفه‌های زیر می‌باشد: دوام و ماندگاری اعضای شبکه، اندازه شبکه، وابستگی و منافع متقابل اعضای شبکه، نحوه تقسیم کار و هماهنگی، مکانیسم‌های کنترلی درون شبکه، جریان‌های سازمانی و اداری، جایگاه میزان رسمیت سازمان متولی، ارزشهای مادی، تنوع بازیگران، تفاوت در قدرت

- Environmental Protection Agency. (In Persian)
6. Bahmanpour, H., 2015. Environmental Training for Members of Islamic Town and Village Councils, Environmental Protection Organization Training Package, 212 p. (In Persian)
 7. Matoofi, A., Duncan, M., 2017. Prioritizing Factors Affecting the Development of National Environmental Policies Using ANP Method, *Majlis and Strategy*, Volume 24, Number 90, 156-156 pp. (Persian)
 8. DOE, 2018. Statistical Yearbook of Environment, Organization Portal, Department of Environment, Deputy of Education and Research. Available at www.doi.ir. (In Persian)
 9. Dogaru, T., 2011. Public policy from rational choice perspective. Doctoral thesis, National School of Political Student and Public administration, Faculty of public administration.
 10. Deeb, C., 2014. Top-Down Approach to Policy Decisions, Available at: <http://smallbusiness.chron.com/topdown-approach-policy-decisions-35494.html>
 11. Colebatch, H., 2009. Governance as a conceptual development in the analysis of policy. *Critical policy studies*, 3(1), 58-67.
 12. Anderson, J.E., 2003. Public policymaking: An introduction, *The Study of Public Policy* (Chapter 1, pp.1-34), Boston: Houghton.
 13. Korir, J., Maru, L., Kipruto, N., Koske, D., 2017. Effects of Network Structure on Performance of Minor Event Management Ventures in Kenya, *European Journal of Business and Social Sciences*, 1(6), 34-45.
 14. Aslipoor, H., Zahedi, Sh., Sharifzadeh, F., Ghorbanizadeh, W., 2014. Explaining the Native Pattern of Formulation of National

کردن) تأیید شد. همچنین با استفاده از رابطه (۱)، مقدار معیار GOF معادل ۰/۵۲۳۵ حاصل گردید که با توجه به دسته‌بندی وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) نشان از برازش قوی مدل کلی پژوهش دارد. در انتها و با تکیه بر نتایج تحقیق، به این نکته می‌توان اشاره داشت که به منظور خط‌مشی‌گذاری محیط زیستی مطلوب، شایسته است تا به ترتیب ابعاد ساختاری، زمینه‌ای و محتوایی مورد توجه قرار گیرند. همچنین؛ ۳۰ مولفه اثرگذاری نیز در این میان دخیل بوده که اولویت آنها نیز برای برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان مشخص گردیده است.

Reference

1. EPI., 2018. Environmental Performance Index, Yale Center for Environmental Law & Policy, Yale University, Center for International Earth Science Information Network, Columbia University, In collaboration with the World Economic Forum, With support from The McCall MacBain Foundation and Mark T. DeAngelis. epi.yale.edu
2. Research Center of the Islamic Consultative Assembly, 2018. Sixth Economic, Social and Cultural Development Program of Iran, 132 p. (In Persian)
3. Momivand, B., Aminisabegh, Z., Sadeh, E., Khalaj M.R., 2018. Designing a Model for Implementing Environmental Policy in Iran, *Social Science and Research Journal of Islamic Azad University, Shoushtar Branch*, Volume 12, Number 1, 40, 31-58 pp. (In Persian)
4. Geological Survey of Iran, 2018. Minerals Exploration, Iran Natural Resources Status Analysis Maps. (In Persian)
5. Yousefi, A., 2015. Environmental Education Content for Imams and Clergymen, Office of Education and Public Participation of the

- The Policymakers' Perspectives. *Annals of Tourism Research*, 35(3), 732-750.
20. Fornell, C., Larcker, D., 1981. Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18 (3), 39-50.
21. Kline, R.B., 1998. *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. London; the Guilford Press.
22. Byrne, B.M., 2001. *Structural Equation Modeling with Amos: Basic Concepts Applications, and Programming*. London; Lawrence Erlbaum Publishers.
- Environmental Policies Using Data Theory of Foundation, *Strategic Management Thought*, Volume 8, Number 1, Spring and Summer 2014, pp. 66-41. (In Persian)
15. Baker, S., Eckerberg, K., 2013. A policy analysis perspective on ecological restoration, *Ecology and Society*, 18 (2): 17-30.
16. McGregor, S.L., 2004. Modeling the evolution of a policy network using network analysis. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 32(4), 382-407.
17. Shafritz, J., Christopher, P., 2008. *Introducing Public Policy*, Longman, New York.
18. Scott, N., 2011. *Environmental policy: A strategic review*: Good fellow Publishers.
19. Stevenson, N., Airey, D., Miller, G., 2018. *Environmental Policy Making*: